

Cav & Pag, producții de succes la Opera din București

(Costin Popa – 3 aprilie 2018)

„Cavalleria rusticana” de Mascagni și „Paiațe” („Pagliacci”, în original) de Leoncavallo, iată două titluri obligatorii ale oricărui afiș de teatru liric respectabil. Tradițional reprezentate în diptic, deși alte combinații se mai întâlnesc. Două vechi spectacole, semnate Hero Lupescu, respectiv Jean Rânzescu au dăinuit pe noua scenă de pe Splai vreme de decenii, prilejuind seri memorabile cu artiști de legendă. Nu pot să nu-i amintesc pe Garbis Zobian, Cornel Stavru, Petre Ștefănescu-Goangă, Nicolae Herlea, Vasile Martinoiu, Arta Florescu, Teodora Lucaciu, Eugenia Moldoveanu, Mariana Stoica, Maria Slătinaru-Nistor, Dan Iordăchescu, Nicolae Constantinescu, Valentin Teodorian, Ion Stoian... Am omis pe cineva? Se prea poate și voi fi scuzat pentru amintirile lacunare... Însuși faimosul Giuseppe di Stefano a cântat în „Paiațe” la București la începutul anilor '70. După 1989, au fost preluate de la Opera Regală Covent Garden din Londra montările celebrului Franco Zeffirelli și reprezentate nu pentru multă vreme.

Ion Caramitru, care de la producția cu „Evgheni Oneghin”, deci de aproape zece ani, nu a mai fost solicitat de prima scenă lirică națională, și rău a fost, a primit acum comanda pentru a lucra. Îndrăgostit de operă, după propriile-i afirmații, și-a dovedit din nou apetența pentru spectacolul scenic, corelat cu muzică și voci. De data aceasta, după romantismul ceaikovskian, a intrat în teritoriul verist, pe care l-a tratat în toată forța expresivă care a generat un puternic curent stilistic la final de secol XIX. Împreună cu scenografa Viorica Petrovici și semnatarul luminilor, englezul Chris Jaeger, vechi colaboratori ai regizorului, a propus o viziune clasică, ce descrie în chip tradițional tramele.

Decor armonios, costume de extremă fantezie

În „Cav”, decorul ne întâmpină direct, cu cortina deschisă, echilibrat, bine proporționat, armonios, invitându-ne în piața satului sicilian dominată de casa Domnului, cârciumă și clădirile cu ferestre ale căror ochiuri de lumină străpung fascinant noaptea liniștită a Învierii. O scară se înscrie în centru. Pentru „Pag”, scenografa a înlocuit doar biserica cu scena pe care urma să se desfășoare spectacolul trupei de comedianți și a făcut să dispară cârciuma. Ghirlande de becuri și stegulețe, pe lângă baloane multicolore înălțate de săteni au ornat spațiul. O soluție economicoasă, dar aptă pentru cele două reprezentări de localități rurale cu multe elemente comune.

Alături de decor, scenografa și-a dat întreaga măsură a talentului său, prin desenul variat, colorat divers al costumelor și perucilor din „Pag”, îndeosebi, întrucât în „Cav”, sobrietatea cenușului și negrului a dominat intenționat, fiind spartă doar de roșul frumoasei rochii a Lolei, roșul păcatului. Viorica Petrovici, o remarcabilă creatoare, de extremă fantezie.

Profitând de decor, Chris Jaeger a produs efecte semnificative și maximul a venit prin ferestrele luminate, de care „Light designer”-ul s-a îndrăgostit într-atât, încât le-a lăsat aprinse la ambele spectacole, neținând cont de fazele zilei. Doar în camera Lolei lumina s-a stins, natural, după fuga lui Turiddu pe geam, pentru ca să se reaprindă în finalul operei, moment în care toate celelalte s-au stins, încercând o simbolistică destul de facilă. La câteva „eclipse” se putea renunța, dacă se găseau alte modalități, spre pildă (una singură), de a evacua sătenii din scenă după corul „Don din don...”, dinaintea ariei Neddei.

Teatralizare maximă

Ion Caramitru posedă pulsul teatrului de proză și faptul s-a văzut. Platoul s-a umplut de săteni, respectiv circari profesioniști (Circul Globus), pitici, saltimbanci, acrobați pe picioroange, mișcarea a fost continuă și cele două spectacole au avut viață. În momentele de obligatoriu statism (coruri), regizorul a adăugat fie grupuri de copii care bat mingea, fie de țărani cinstindu-se de Sf. Paști. Regizorul a mânuit masele, a acționat asupra atitudinilor, gesturilor, expresiilor personajelor. Nu totul a fost dinamic pe de-a-ntregul, dar a incitat la reflecții. De exemplu, neașteptatul stop-cadru cu Alfio ținut pe scări și privind spre Santuzza în timpul Intermezzo-ului simfonic din „Cav”. Mai puțin nimerit mi s-a părut baletul (coregrafă și bună interpretă Monica Petrică) de pe Intermezzo-ul inter-acte din „Pag”, piesă orchestrală ce ar fi trebuit să lase esențele să pătrundă singure, prin forța muzicii, în intimitatea de receptare a auditoriului.

Detaliile au fost amănunțit gândite și evidențiate. Chiar dacă procesiunea de Sf. Paști din „Cav” a părut sărăcăcioasă, cu o simplă cruce, un prelat și două ajutoare, atmosfera de țară s-a regăsit, un cerșetor străjuia ușa bisericii, preotul satului a fost alertat în urgență de Santuzza la strigătul disperat ce anunța moartea lui Turiddu... În „Pag” a impresionat dechiderea lentă, tristă a cortinei mari, în corelare cu indicația „con dolore” din partitură pe introducerea orchestrală a Prologului, în timp ce cortina de voal a scenei în care urma să se desfășoare comedia se zbătea înfiorată de tragedia care se ascundea în spatele ei. Nu uit gestul amenințător al lui Canio către Nedda din primul act. Sunt numai câteva notații, elocvente pentru a-l defini pe regizor drept analist inspirat nu numai de libret dar, foarte important, și de muzică.

„Cavalleria rusticana”

Au avut loc două spectacole consecutive cu distribuții diferite, exceptându-l pe tenorul Daniel Magdal, interpretul lui Canio (cu un singur „n”, nu cu doi, așa cum stă scris în programul și fluturașii de sală), artist care va susține și următoarele seri, născând problema existenței unui interpret local, neimportat din Occident.

Invitată de la Timișoara, soprana Lăcrimioara Cristescu a fost o Santuzza de mare forță și implicare dramatică, expuse printr-un timbru tăios, incisiv, susținut de atacuri de sunet și accente potrivite. Poate că anumitor note înalte („... io piango”, „Io son dannata”) ar fi trebuit să le atribuie mai multă lungime și anvergură.

În seara următoare, soprana Bianca Mărgan, în ultima vreme, eroină a unor debuturi dintre cele mai diverse, care îi depășesc „Fach”-ul liric, a abordat în aceleași condiții personajul principal feminin al operei lui Mascagni. Alături de timbralitatea rotundă, lirismul, implorația și sensibilitatea au ieșit în evidență, însă unele acute au fost văduvite de forță și emise „strâns” sau „în spate”. Mă gândesc aleator la pasajele „... sono scomunicata”, „Io son dannata” sau la secvențe din aria „Voi lo sapete”. Culoarea mai puțin consistentă s-a văzut și la importanta declamație „A te la mala Pasqua, spergiuro!”, lipsită de impact. Sunt provocările unei insuficiente preocupări pentru raportul timbru – rol. Asta nu înseamnă că tână Bianca Mărgan nu va evolua în direcțiile pe care și le dorește.

Glas asortat, ca timbralitate, rolului Turiddu, Alin Stoica a abordat gradual partitura, de la o „Siciliană” fluidă, frumos frazată, trecând cu brio prin confruntările dramatice ale eroului, abordate

cu penetranță sonoră și „squillo”, până la aria finală „Addio alla madre”, al cărei Si bemol acut de la sfârșit a fost, în chip „tradițional”, precar. Folosesc neplăcuta sintagmă, întrucât de fiecare dată am semnalat problemele tânărului tenor din acea zonă a registrului. Ce să mai spun? Aștept, în continuare.

În alternativă, a urmat Adrian Dumitru, care s-a încălzit pe parcurs, căpătând mai multă strălucire și „slancio” pasional cu culminații în registrul înalt, așa cum a arătat în solida tiradă către Alfio dinspre final și în „Addio alla madre”, o pagină aproape fără reproș, ca expresivitate și amploare sonoră. Și Adrian Dumitru pornește de la o vocalitate lirică, „împinge” multe sunete de forță și prudența trebuie să-i guverneze prestațiile viitoare.

L-am ascultat pentru prima dată într-un rol verist, Alfio, pe baritonul Cătălin Toropoc. (Sunt obligat să folosesc ortografierea din program, deși în alte afișe a figurat drept „Țoropoc”!). S-a achitat bine, cu glas proaspăt, omogen, imperativ și cu accente bine cumpănite, însă fără acea lamă oțelită, biciuitoare, caracteristică a personajului. O carență pe care a avut-o și celălalt interpret, Vicențiu Țăranu, cu mai mic impuls dramatic.

În cele două seri, Lola a fost interpretată de mezzosopranele Maria Jinga (mai puțin vampă) și Sorana Negrea (cu un Sol „strâns” în scurta cântare ce-i revine), iar Mamma Lucia de mezzosopranele Mihaela Ișpan (ascetică prezentă) și Sidonia Nică (pe care o cunoșteam până acum sub numele de „Nica”).

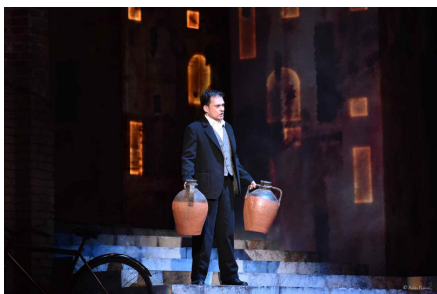
Lăcrimioara Cristescu

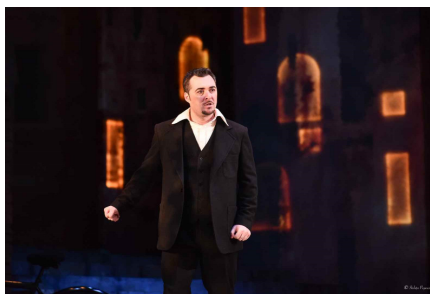
Bianca Mărgean

Alin Stoica, Maria Jinga

Adrian Dumitru

Cătălin Toropoc

Vicențiu Țăranu

Alin Stoica, Ion Caramitru,
Viorica Petrovici, Chris Jaeger

„Paiațe”

Cele două seri au stat sub semnul interpreților lui Tonio, baritonii Ștefan Ignat și Lucian Petrean, posesori de glasuri voluminoase, masive, pătrunzătoare, calitativ înzestrate cu culori timbrale luxoase. Arcele generoase ale frazelor muzicale, boltirile sonore și acutele de forță din celebrul Prolog au impresionat prin dimensiune și proiecție de sunet, iar în marea scenă cu Nedda au conferit intensitate dăruirii expresive.

Aș rămâne tot în zona vocilor grave. În rolul Silvio, tânărul bariton Alexandru Constantin și-a confirmat apetența pentru desenul liric, expus într-un „cantabile” pasional, cu glas frumos și fluent condus, în care doar Sol-ul acut al frazei „E allor perchè, di, tu m'ai stregato... che tanta febbre...” poate fi o limită.

În schimb, Adrian Mărcan, cu alură de „macho”, a adus siguranță și autoritate în expunere, alături de experiența acumulată în lecturile romantice. Un îndrăgostit impetuos, dar cald și nobil în adresare, ce-și folosește timbralitatea bine dotată cu armonice pentru modelările de fraze.

Privind peste cele două titluri, remarcându-i pe Cătălin Toropoc, Ștefan Ignat, Lucian Petrean, Alexandru Constantin, Adrian Mărcan, identific artiști valoroși. Să risc, oare, afirmând că pot să redea primei scene lirice naționale supranumele de „Teatru de Operă și... Baritoni”, ca odinioară?

Cele două interprete ale personajului Nedda, sopranele Crina Zancu și Marta Sandu, au oferit viziuni diferite, cum era și firesc. Prima este posesoarea unui glas generos și „plin”, corespondent vocalității rolului, care se dezvoltă către acutele abordate cu (prea) mare larghețe de sunet. Poate fi o cauză pentru care, precaută, a negociat nota de Si natural înalt din final mai întâi printr-un atac în piano, mai puțin potrivit.

Cea de-a doua a sosit în rol dinspre o vocalitate lejeră și faptul s-a simțit, gândindu-mă din nou la raportul timbru-rol. Dar sunetele acute au fost sigure, pline de expansiune și artista a cântat frazând cu simțire, delicat, pătrunsă de iubire și de tensiunea dramatică. Câteva pasaje de registru inferior au fost în conflictualitate de volum cu orchestra. O culpă revine și dirijorului.

Indispensabilul Daniel Magdal, tenor liric-spint, a cunoscut în cea de-a doua seară o mai bună prestație, bazându-se pe acutele sigure și strălucitoare, în pofida unor registre central și grav estompate („No! Pagliaccio non son”, ca pildă). A fost static, obiectiv și prea narativ, fără multă implicare, în celebra „Vesti la giubba”.

Serenada lui Beppe din actul secund a găsit în cei doi tenori lirici, Valentin Racoveanu, respectiv Andrei Lazăr, interpreți bine distribuiți, care au manageriat în mod diferit finalul cu La natural al cunoscutei pagini. Este important și iată de ce. Primul l-a preferat punctat, deasupra portativului, cel de-al doilea, la octava inferioară, deci pe portativ, așa cum e scris în partitură. Sigur, opțiuni personale. Totuși, tradiția care guvernează atâtea și atâtea interpretări, cere un La natural acut bine susținut.

Daniel Magdal

Ștefan Ignat

Lucian Petrean

Alexandru Constantin

Adrian Mărcan,
Marta Sandu

Crina Zancu

Valentin Racoveanu, Daniel
Magdal (final PAIAȚE)

Ansamblurile....

...s-au aflat sub conducerea unui dirijor oaspete, austriacul Johannes Wildner, generator de efluvii sonore, dominante prin forță. O tratare simfonică, dar cu agogică variată și prea puține rafinamente. Îmi amintesc de corul de intrare a țăranilor din „Cav”, fără nuanțe, în schimb cele două Intermezzi au sunat bine, punând în evidență calitatea „cordarilor”. Și dacă instrumentiștii au cântat îngrijit pe ansamblu, în cea de-a doua seară alămurile au frizat impreciziunea în „Pag”, după Prolog și după Intermezzo. Păcat!

Tempo-urile alese, excesiv de rapide, n-au izvorât pe alocuri din expresia ce ar fi trebuit dăruită unor fraze-cheie, de pildă în aria finală a lui Turriddu, în prima seară.

Alături de Wildner, îi notez și pe dirijorii corurilor, academic și de copii, Daniel Jinga, respectiv Smaranda Morgovan.

Prevăd producțiilor lui Ion Caramitru cu „Cav & Pag” viață lungă și afluență de public, consfințind un succes al Operei Naționale București.